

Dosarul nr. 2rac-256/19

Prima instanță: Judecătoria Hîncești, sediul Ialoveni (jud. C. Crețu)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A. Bostan, V. Negru, A. Pahopol)

DECIZIE

07 august 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Oleg Sternioală
Nina Vascan
Victor Burduh
Elena Cobzac
Victor Boico

examinând recursul declarat de Societatea cu Răspundere Limitată „Ialnicdan”, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Întreprinderea de Stat Experimentală pentru Cultivarea Legumelor în Sere „Terra” împotriva Societății cu Răspundere Limitată „Ialnicdan”, intervenient accesoriu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova cu privire la constatarea nulității absolute a actelor juridice, împotriva deciziei din 29 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 18 ianuarie 2016, Întreprinderea de Stat Experimentală pentru Cultivarea Legumelor în Sere „Terra” (în continuare ÎS „Terra”), reprezentantă de Veaceslav Roșca, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Societății cu Răspundere Limitată „Ialnicdan”, intervenient accesoriu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova solicitând constatarea nulității absolute a actelor juridice: - contractul de arendă a terenurilor agricole nr. 3 din 26 august 2014;- acordul adițional nr. 1 din 22 septembrie 2014 la contractul de arendă a terenurilor agricole nr. 3 din 26 august 2014, încasarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că la 26 august 2014 a încheiat cu SRL „Ialnicdan” contractul de arendă nr.3, prin care a transmis ultimului în arendă, un teren cu suprafața de 0,50 ha, număr cadastral xxxxxx, situat în localitatea xxxxxx. Prin acordul adițional nr. 1 din 22 septembrie 2014 la contractul de arendă, părțile au completat pct.1.1 din contract prin suplینirea obiectului contractului cu un teren agricol, cu suprafața de 4,1440 ha, număr cadastral xxxxxx, la fel, amplasat în localitatea xxxx. Totodată, au fost introduse modificări la pct.3 și 4 din contract. Astfel, la subpct. 3.1 din contract privind plata arendeі, prin acordul adițional nr. 1 din 22 septembrie 2014, s-a stabilit că plata pentru toată perioada de arendă a terenurilor agricole de 0,50 ha și 4,1440 ha va constitui suma de 100363 de lei și va fi achitată nu mai târziu de 31 decembrie, a câte 3345 de lei. Referitor la termenul de arendă stabilit conform pct.4 din contractul, prin acordul adițional a fost

modificat, fiind stabilit de 30 ani, începând cu 22 septembrie 2014 până la 22 septembrie 2044.

De asemenea, a indicat că ÎS „Terra” este o întreprindere de stat, subordonată Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova și activează în baza statutului. Astfel, la încheierea contractului de arendă nr.3 din 26 august 2014 și a acordului adițional nr. 1 din 22 septembrie 2014 urma să fie exprimat fie un acord din partea ministerului de resort, fie aplicată ștampila acestuia de coordonare la încheierea acestora. De fapt, primind în gestiunea economică din partea ministerului aceste terenuri cu suprafața de 0,50 ha și 4,14 ha, ÎS „Terra” nu a fost în drept, fără acordul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova să încheie aceste acte juridice.

Prin hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătorei Hîncești, sediul Ialoveni, s-a admis integral cererea de chemare în judecată depusă de ÎS „Terra” și s-a constatat nulitatea absolută a contractului de arendă din 26 august 2014 a terenului agricol cu suprafața de 0,50 ha, număr cadastral xxxxxx și a acordului adițional nr. 1 din 22 septembrie 2014 la contractul de arendă nr. 3 din 26 august 2014, în privința terenului agricol cu suprafața de 4,1440 ha, număr cadastral xxxxxx, amplasate în xxxxxx; s-a încasat de la SRL „Ialnicdan” în beneficiul statului cheltuielile aferente judecării cauzei în sumă de 3604,27 de lei.

Prin decizia din 29 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de SRL „Ialnicdan” și s-a menținut hotărârea din 28 martie 2018 a Judecătorei Hîncești, sediul Ialoveni.

La 23 aprilie 2019, SRL „Ialnicdan” a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 29 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere ca fiind neîntemeiată și nefondată a cererii de chemare în judecată.

În motivarea recursului s-a invocat că instanța de judecată la adoptarea soluției în cauza dată, a încălcat normele de drept procedural. Astfel, în virtutea argumentelor invocate în apel precum că toate anexele la cererea de chemare în judecată, inclusiv și cererea de chemare în judecată au fost prezentate în copii, instanța de apel nu a înlăturat neajunsul dat. Or, intimatul nu a prezentat instanței de apel nici copiile autentificate a actelor pe care le contestă și a cărei parte este, în condițiile în care contractul de arendă contestat și acordul adițional au fost prezentate de către recurent. Celelalte anexe și acte au rămas în copii, iar instanța de apel a soluționat cauza în baza unei copii a cererii de chemare în judecată. Art. 166-167 Cod de procedură civilă reglementează în mod imperativ modul de sesizare a instanței de judecată cu cerere de chemare în judecată, precum conținutul și anexele acesteia, adică cererea de chemare în judecată se depune în judecată în original, iar anexele se prezintă în copii legalizate în forma prevăzută de lege, precum și împuternicirile reprezentantului care a semnat cererea de chemare în judecă.

În contextul prevederilor art. 117 alin.(1), art. 118 alin.(1), alin. (4), art.138 alin.(4) Cod de procedură civilă, precum și din materialele cauzei, recurentul a accentuat că: - cererea de chemare în judecată depusă de către reclamant este în copie; -mandatul avocatului care a semnat cererea de chemare în judecată este în copie, precum și taxa de stat achitată; - la data depunerii cererii de chemare în judecată nu a fost prezentat extrasul din registrul persoanelor juridice a ÎS „Terra”,

care să ateste că persoana care e eliberat împuterniciri dispunea de acest drept la momentul depunerii acțiunii; -anexele cererii de chemare în judecată, actele juridice contestate, extrasul din registrul persoanelor juridice pe numele întreprinderii reclamante, anexat ulterior, sunt prezentate în copii fără a fi legalizate în forma prevăzută de lege.

Totodată, a opinat că instanța de apel a aplicat eronat normele dreptului material care reglementează nulitatea actului juridic. Prin cadrul legal invocat și aplicat de instanța de apel la constatarea nulității absolute a contractului de arendă și a acordului adițional și anume art. 6 alin. (1), (3), (4), (6) din Legea cu privire la arenda în agricultură nr. 198 din 15 mai 2003 referitor la încheierea contractului de arendă a bunurilor agricole, art. 28 din Codul funciar-drepturile posesorilor și ale beneficiarilor funciari, art. 216 alin. (2) Cod civil-nulitatea relativă, art. 217 Cod civil - nulitatea absolută a actului juridic, art. 220 alin. (1) Cod civil, a conchis că la încheierea contractului de arendă litigios, intimatul nu a fost abilitat cu drepturi legale de a încheia asemenea contracte fără acordul fondatorului-Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, deoarece obiectele contractelor, terenurile agricole se aflau în proprietatea statului. Întru susținerea soluției sale, instanța de apel a indicat că terenurile agricole cu suprafața de 0,50 ha, număr cadastral xxxxxxxx și cu suprafața de 4,1440 ha, număr cadastral xxxxxxxx, amplasate în xxxxxx, atât la momentul încheierii contractului de arendă și a acordului adițional, cât și în prezent se află în proprietatea Republicii Moldova și au fost transmise de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, care este fondatorul ÎS „Terra”, în gestiunea economică a întreprinderii reclamante, după fondarea acesteia, fapt evident și recunoscut de către apelant și confirmat prin extrasul din Registrul bunurilor imobile și titlu de autentificare a dreptului deținătorului de teren anexate la materialele cauzei. Iar conform pct.14 al Statutului ÎS „Terra”, nu este în drept, fără acordul fondatorului, să dea în arendă averea transmisă, prin ce la încheierea actelor juridice contestate părțile vădit au încălcat prevederile art. 28 din Codul funciar, condițiile atribuirii terenurilor agricole în gestiunea economică a întreprinderii de stat.

Recurentul a afirmat că instanța de apel, a aplicat arbitrar și abuziv prevederile art.220 alin. (1) Cod civil, în redacția de până la modificările din 01 martie 2019. Atât instanța de fond, precum și instanța de apel, au indicat la constatarea nulității contractului de arendă precum că ÎS „Terra” nu a fost abilitată cu drepturi legale de a încheia astfel de contracte (acorduri), inclusiv cu SRL „Ialnicdan”, fără a dispune de un acord din partea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, făcând referire la pct.14 din Statutul ÎS „Terra”. Instanța de judecată nu a constatat care normă imperativă a fost încălcată la încheierea contractului de arendă din 26 august 2014 și a acordului adițional din 22 septembrie 2014 încheiat între părți, care să ducă la nulitatea absolută.

De asemenea, instanța de fond și instanța de apel s-au referit la prevederile art.2 al Legii cu privire la arenda în agricultură din 15 mai 2003 și anume la noțiunile: arendă în agricultură, arendator, arendaș. Din aceeași Lege art.3 -legislația privind arenda în agricultură, art. 6-Încheierea contractului de arendă a bunurilor agricole, iar în contextul normelor precitate, nu se reține nici o normă imperativă care ar fi fost încălcată la încheierea contractelor contestate și care ar genera nulitatea absolută. Iar faptul că bunurile aparțin statului, care este fondator prin intermediul

Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, după cum indică instanța de judecată, nu presupune că actele juridice din numele ÎS „Terra” trebuie să fie semnate de proprietar. Pentru aceasta persoana juridică este reprezentată de către administrator, care manifestă voința întreprinderii la încheierea de acte juridice. Administratorul ÎS „Terra” poartă răspundere pentru legalitatea actelor juridice încheiate. Or, este inadmisibil, ca inițial administratorul să încheie actul juridic în anul 2014, iar în anul 2016 același administrator să înainteze acțiunea în instanță cu solicitarea nulității absolute a aceluiași acte, precum că nu corespund condițiilor de valabilitate din motivul lipsei acordului fondatorului.

Conform art. 3 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi din 03 ianuarie 1992, cu modificările ulterioare, care reglementează activitatea de antreprenoriat, ÎS „Terra” este o întreprindere care își desfășoară activitatea în corespundere cu regulile generale ale persoanei juridice. Astfel, fondatorul întreprinderii exercită drepturile de gestionar al întreprinderii prin intermediul consiliului de administrație și al administratorului întreprinderii, care este și organul executiv. La rândul său, contractul reglementează relațiile dintre fondator și administrator, stabilește drepturile și obligațiunile părților, inclusiv restricțiile la drepturile de folosință și de dispunere de patrimoniu, prevede modul și condițiile de remunerare a administratorului și răspunderea materială a părților, condițiile de reziliere a contractului. În condițiile date, organul executiv al întreprinderii, care este administratorul, reprezintă întreprinderea în raport cu instituțiile, precum și terțele persoane, dispunând de dreptul de a încheia contracte. Iar în temeiul art. 666 alin. (1) Cod civil, având în vedere că contractul de arendă este acordul de voință realizat între două sau mai multe persoane prin care se stabilesc, se modifică sau se sting raporturi juridice, acesta se consideră valabil încheiat în prezența liberului consimțământ al părților contractante. Astfel, în virtutea faptului că ÎS „Terra” este deținătorul dreptului de administrare a terenului litigios aflat în proprietatea Republicii Moldova, acesta este în drept să dispună liber de dreptul de a transmite sau nu în arendă terenul în litigiu în corespundere cu împuternicire acordate de fondator. Astfel, legislatorul nu a stabilit imperativ ca în contractele de natura celui examinat în mod obligatoriu trebuie să fie aplicată semnătură și stampila fondatorului. Totodată, dacă se admite în mod ipotetic necesitatea obligatorie a avizului fondatorului la încheierea contractului de arendă, acest motiv în nici un caz nu constituie temei de nulitate absolută. Acesta ar putea fi teoretic un temei de nulitate relativă, invocată de însăși partea care se consideră lezată în drepturi. Or, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova nu a înaintat nici o pretenție privind vreun drept încălcat ca urmare a încheierii contractului de arendă, iar la caz, are calitate de intervenient accesoriu.

În acest sens, recurentul a precizat că executarea contractului încheiat la 26 august 2014 se realizează până în prezent, arendașul achită plata pentru arendă, iar arendașul o primește. Prin acțiunile tacite și concludente ale ministerului de resort, acesta din urmă, tacit, deja și-a manifestat acordul la contractul de arendă. În opinia recurentului, prezenta acțiune înaintată în instanța de judecată este o acțiune samavolnică și abuzivă a administratorului ÎS „Terra”-Iuri Plehanov, care întreprinde acțiuni de a desființa un contract încheiat valabil prin orice modalități, urmărind interese personale.

Recurentul a considerat absolut neîntemeiate argumentele instanței de apel cu

referire la pct.14 al Statutului ÎS „Terra”, deoarece statutul unei întreprinderi nu este un act normativ și respectiv nu are calificativul de „lege”, or, statutul unei întreprinderii este act juridic, este actul care stabilește regulile interne dintre fondatori și nu este opozabil terților și nu a fost opozabil nici recurentului. Conform statutului dat, administratorul ÎS „Terra” urmează să fie tras la răspundere inclusiv materială pentru eventualele pagube drept urmare a încheierii contractelor de arendă, dar nicidecum nu generează nulitatea actelor încheiate. Astfel, instanța de apel a aplicat greșit nulitatea absolută, în lipsa temeiului, prin ce a încălcat principiul stabilității în relațiile juridice, precum și a dreptului de proprietate al recurentului, or ultimul a procurat și a continuat edificarea unei construcții cu destinație agricolă pe terenul arendat. Statutul întreprinderii nu este act normativ și nu poate fi opozabil terților și respectiv nu poate fi invocat drept temei de nulitate.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 29 ianuarie 2019, iar SRL „Ialnicdan” a declarat recurs la 23 aprilie 2019.

Materialele cauzei atestă expedierea către participanții la proces a copiei deciziei contestate prin scrisoarea de însoțire din 28 februarie 2019 (f.d.214), însă lipsesc date despre recepționarea acesteia de către recurent. Astfel, recursul declarat la 23 aprilie 2019, este în termen.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 19 iunie 2019 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea litigiului dedus judecătii, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de SRL „Ialnicdan” și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Art. 432 alin.(2) Cod de procedură civilă statuează că se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească: c) a interpretat în mod eronat legea.

Conform alineatului 4 al aceluiași articol, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Instanțele ierarhic inferioare, conform materialelor cauzei, au reținut că la 26 august 2018 între ÎS „Terra” în calitate de arendator și SRL „Ialnicdan”, în calitate de arendaș, a fost încheiat contractul de arendă a terenului nr. 3, în baza căruia ÎS „Terra” a transmis în arendă, iar SRL „Ialnicdan” a primit în arendă terenul agricol cu suprafața de 0, 50 ha, număr cadastral xxxxxx, amplasat în xxxxxx (f.d.7-8).

Conform pct. 3.1 din contract, plata pentru arendă a fost stabilită în sumă de 19778,85 de lei pe întreagă perioadă a arendeii, care va fi achitată nu mai târziu de 31 decembrie 2014, iar pct. 4.1 indică la încheierea contractului pe un termen de 49 ani, începând cu 26 august 2014 până la data de 26 august 2063 (f.d.7 verso).

Prin acordul adițional nr. 1 din 22 septembrie 2014 la contractul de arendă a terenului nr. 3 din 26 august 2014, încheiat între aceleași părți, ultimele au completat arenda cu terenul agricol cu suprafața de 4,1440 ha, număr cadastral xxxxxx, amplasat în xxxxxx (f.d.9-10).

Totodată, prin acordul adițional menționat, părțile contractante au convenit asupra modificării pct. 3.1. din contractul nr. 3 din 26 august 2014, convenit că plata arendeii va constitui suma de 100363, 50 de lei, care va fi achitată anual nu mai târziu de 31 decembrie a câte 3345, 45 de lei și a pct. 4.1 referitor la termenul încheierii acordului adițional, fiind de 30 de ani, începând cu 22 septembrie 2014 până la 22 septembrie 2044 (f.d.9 verso).

Prin cererea de chemare în judecată, s-a solicitat de către ÎS „Terra” constatarea nulității absolute a actelor juridice menționate, invocând prevederile art. 192 alin. (1), art. 193 alin.(1), art. 195, art. 217 alin. (1), (3), art.220 alin. (1), art. 911 alin.(1) Cod civil, având în vedere lipsa unui acord al Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova la încheierea contractului, fie o ștampilă a acestuia de coordonare la încheierea contractului (f.d.5-6).

Totodată, în cadrul ședinței de judecată din 28 martie 2018 în prima instanță, avocatul reclamantului a solicitat, în temeiul art. 233 Cod civil, admiterea acțiunii în sensul formulat (f.d.97).

Prima instanță, prin hotărârea din 28 martie 2018, cu referire la normele de drept material și anume art. 2 al Legii cu privire la arenda în agricultură nr. 198 din 15 mai 2003, noțiunile principale vizând arendatorul și arendașul, art. 3 și art. 6 alin.(1), (3) lit. a), b), c) din aceeași Lege, art. 195, art. 216 alin.(2), art. 217 alin.(1), (2), art. 220 alin.(1) Cod civil și având în vedere încheierea contractului în lipsa acordului Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova-fondatorul întreprinderii reclamante, deoarece ÎS „Terra” nu ar fi abilitată cu drepturi legale de a încheia astfel de contracte, acorduri, a admis acțiunea integral și a constatat nulitatea absolută atât a contractului nr. 3 din 26 august 2014, cât și a

acordului adițional nr. din 22 septembrie 2014, încheiate între ÎS „Terra” și SRL „Ialnicdan” (f.d.106-109).

Concomitent prima instanța cu aplicarea prevederilor 123 alin.(2) Cod de procedură civilă, a menționat că prin decizia din 31 mai 2017 a Curții de Apel Chișinău s-a stabilit că terenul în litigiu, obiectul tranzacțiilor încheiate între ÎS „Terra” și SRL „Ialnicdan” era proprietatea exclusivă a statului, iar efectele juridice produse sunt lovite de nulitate absolută (f.d.109).

Instanța de apel, prin decizia din 29 ianuarie 2019, verificând legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe, citând prevederile art. 6 alin.(1), (3), (4), (6) ale Legii cu privire la arenda în agricultură nr. 198 din 15 mai 2003, art. 28 Cod funciar, art. 216 alin.(2), art. 217 alin.(1), (2), art.220 alin.(1) Cod civil, totodată și art. 14 din statutul ÎS „Terra”, constatând în baza argumentului apelantului doar insuficiența și incertitudinea motivării hotărârii primei instanțe, care în opinia instanței de apel, nu a servit temei de casare a hotărârii, completând în acest sens motivarea soluției, accentuând că norma imperativă încălcată este art. 28 Cod funciar, a menținut soluția primei instanțe precum că la momentul încheierii actele juridice au fost lovite de nulitate absolută. Or, instanța de apel, în esență, la fel a reținut lipsa împuternicirilor administratorului ÎS „Terra” la încheierea contractului de arendă fără consimțământul fondatorului ÎS „Terra”- Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova.

Colegiul conchide că decizia instanței de apel instanței de apel urmează a fi casată, or, emiterea acesteia s-a realizat în rezultatul unei judecări superficiale a cauzei în ordine de apel, arbitrare, neelucidării complete a circumstanțelor cauzei relevante soluționării obiective și multiaspectuale a cauzei, fiind admisă încălcarea normelor de drept.

În dezvoltarea soluției date, Colegiul va puncta pentru început având în vedere etapele cronologice în realizarea acțiunilor procedurale, asupra încălcărilor de ordin procedural, admise de instanța de apel la judecarea cauzei, pornind de la argumentele recurentului SRL „Ialnicdan” aduse în cererea de recurs, însă este de remarcat că inițial acestea au fost invocate în cererea de apel, dar care au rămas fără un răspuns cert.

Or, instanța de apel fiind investită în temeiul art. 373 Cod de procedură civilă cu verificarea, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalității și temeiniciei hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță, inclusiv având obligația să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel, urma a elucida și soluționa problemele ridicate în ordine de apel, ceea ce la caz s-a eludat.

În acest sens, Colegiul observă că instanța de apel nu a răspuns argumentului recurentului ce vizează examinarea cauzei de către prima instanță în baza unor copii, inclusiv cererea de chemare în judecată fiind depusă în copie, dovada plății taxei de stat, anexele, mandatul avocatului care a semnat cererea de chemare în judecată este anexat în copie.

Or, nu este exclus dreptul de a depune în instanța competentă o cerere de chemare în judecată de către oricine ar pretinde un drept împotriva unei alte persoane, doar că urmează a fi respectate anumite condiții la depunerea acesteia determinate expres de dispozițiile art. 166-167 Cod de procedură civilă, care reglementează

forma și cuprinsul cererii de chemare în judecată, precum și actele ce se anexează la aceasta.

În conformitate cu art. 166 alin. (5) Cod de procedură civilă, cererea de chemare în judecată se semnează de reclamant sau de reprezentantul lui împuternicit în modul stabilit, iar art. 167 alin. (1) Cod de procedură civilă stipulează că la cererea de chemare în judecată se anexează: a) copiile de pe cererea de chemare în judecată și de pe înscrisuri, certificate de către parte, pe proprie răspundere, într-un număr egal cu numărul de pârâți și de intervenienți, dacă ei nu dispun de aceste acte, plus un rând de copii pentru instanță. Copiile vor fi certificate de către parte pentru conformitate cu originalul.

Chiar și în condițiile în care existența cererii de chemare în judecată și a anexelor în copii la materialele cauzei, este rezultatul restituirii cererii de chemare în judecată în temeiul art. 171 alin.(2) Cod de procedură civilă conform încheierii din 23 mai 2017 (f.d.57-58, 61) din cauza neînlăturării neajunsurilor admise la depunerea acesteia (prezentarea bonului de plată pentru taxa de stat neachitată), aceasta circumstanță nu poate justifica examinarea cauzei în baza unor copii, care urmau cel puțin a fi certificate în modul stabilit, ceea ce la caz lipsește.

Adițional, Colegiul notează că la examinarea cauzei în ordine de recurs la 24 octombrie 2017, drept urmare a contestării încheierii din 23 mai 2017 a Judecătoriei Hîncești, sediul Ialoveni, instanța de recurs a reținut, în esență, că, deși, de la data recepționării încheierii primei instanțe din 15 decembrie 2016 de a nu da curs cererii de chemare în judecată-31 ianuarie 2017 și până la data de 23 mai 2017, data restituirii acesteia, nu a fost prezentat bonul de plată a taxei de stat în suma indicată, contrar acestei circumstanțe, la 01 martie 2017, 18 mai 2017 și 23 mai 2017 s-au desfășurat ședințe de judecată întru examinarea cererii de chemare în judecată depusă de ÎS „Terra”(f.d.71-74).

Conjunctura redată atestă obligația instanței de a întreprinde acțiunile necesare pentru conformarea prevederilor legale de către reclamant la depunerea cererii de chemare în judecată și a înscrisurilor anexate la aceasta, în situația în care până la restituirea cererii de chemare în judecată din cauza neînlăturării neajunsurilor, deja s-au realizat ședințe de judecată pentru examinarea cererii de chemare în judecată. De altfel, până la punerea cauzei pe rol, activitatea judecătorului de primă instanță constă în verificarea cererii în procedura preliminară de filtru, având în vedere cerințele obligatorii ale cererii de chemare în judecată, enumerate exhaustiv la art. 166-167 Cod de procedură civilă.

Deși, recurentul la depunerea cererii de apel a punctat asupra acestei încălcări procedurale, instanța de apel a ignorat această circumstanță, cu toată că cel puțin urma să aprecieze relevanța, temeinicia alegației SRL „Ialnicdan”, având în vedere deja pronunțarea hotărârii primei instanțe în baza acestor acte/înscrisuri. Or, aceasta a fost încălcarea normelor de drept procedural invocată de apelantul SRL „Ialnicdan” în cererea de apel care ar fi fost admisă de prima instanță la examinarea cauzei, însă instanța de apel nu a răspuns și nici nu a apreciat dacă ar constitui sau nu o încălcare a normelor procedurale acest aspect.

Subsidiar, Colegiul relevă că, reprezentantul reclamantului în pledoariile prezentate în scris în cadrul instanței de apel ca obiecție referitor la încălcarea normelor de drept procedural pretinsă de pârât, insistă asupra faptului că avocatul Veaceslav Roșca ar fi certificat înscrisurile prezentate sub propria răspundere și

existența în copii s-a datorat restituirii cererii de chemare în judecată de către prima instanță, precum și că aceste circumstanțe nu ar răsturna soluția primei instanțe privind constatarea nulității absolute a actelor juridice (f.d.191).

La acest capitol, Colegiul reiterează că instanța de apel a lăsat acest argument a apelantului fără apreciere, contrar prevederilor art. 373 alin. (5) Cod de procedură civilă, care obligă instanța de a se pronunța supra tuturor motivelor expuse în apel. Or, pornind de la poziția reprezentantului reclamantului redată în pledoariile prezentate în scris în cadrul instanței de apel precum că nu ar răsturna soluției primei instanței privind constatarea nulității absolute a actelor juridice, Colegiul accentuează că punerea cauzei pe rol și judecarea acesteia pornește de la condițiile stabilite exhaustiv de legiuitor privind forma și conținutul actelor/înscrisurilor prezentate, precum și de la exigențele legale ce urmează a fi respectate la depunerea acestora.

Astfel, la rejudecarea cauzei instanța de apel urmează a lua în considerare aceste împrejurări și a determina relevanța, temeinicia acestora în raport cu prevederile legale, inclusiv, după caz, cu examinarea posibilității de a înlătura aceste încălcări.

Un alt aspect ce urmează a fi luat în considerare la rejudecarea cauzei, având în vedere rolul dirigitor al instanței pornind de la pretențiile reclamantului, circumstanțele invocate și determinarea legii aplicabile raportului litigios.

În contextul prevederilor art. 238 alin. (2) Cod de procedură civilă, completul de judecată deliberază, sub conducerea președintelui ședinței, toate problemele prevăzute de lege care urmează să fie soluționate, apreciază probele, determină circumstanțele și caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admiterea acțiunii. Fiecare problemă urmează să fie pusă astfel încât să se poată da un răspuns afirmativ sau negativ.

Art. 239 Cod de procedură civilă stipulează că hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.

În conformitate cu art. 240 alin. (1), (3) Cod de procedură civilă, la deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzelor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admisibilitatea acțiunii. Instanța judecătorească adoptă hotărârea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant, iar în temeiul art. 241 alin. (5) Cod de procedură civilă, în motivare se indică: circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

În contextul normelor precitate, Colegiul accentuează că având în vedere rolul dirigitor al instanței, precum și continuitatea examinării cauzei în apel prin prisma efectului devolutiv, instanța are sarcina, în baza rolului activ, să ceară părții să facă precizările necesare, să pună în discuția părților orice împrejurare de fapt sau de drept care duce la soluționarea litigiului peste apărările și susținerile părților din acțiune, referință și alte obiecții, luând în considerare faptul că, în conformitate cu art. 240 alin. (3) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească adoptă hotărârea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant. De altfel, în cazul în care părțile au o atitudine confuză în privința circumstanțelor care au importanță pentru soluționarea

justă a cauzei, instanța, în temeiul legii materiale care urmează a fi aplicată, va explica părților care circumstanțe au importanță pentru soluționarea pricinii și cui îi revine obligația de a le dovedi.

Astfel, cu ocazia rejudecării, conform rolului său activ, instanța poate să ceară părților să administreze toate probele pe care le consideră necesare și utile justei soluționări a cauzei, împuternicire ce rezultă și din art.9 Cod de procedură civilă, precum și art. 372 Cod de procedură civilă.

Mai mult, Colegiul evidențiază că, având în vedere efectul devolutiv, instanța de apel capătă împuternicirea de a înfăptui o nouă judecată, verificând, cu această ocazie, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate pornind de la pretențiile reclamantului și obiecțiile pârâtului. Or, efectul devolutiv al apelului, care nu este decât un efect specific acestei căi de atac, permite transmiterea cauzei și a dreptului de a o judeca, în principiu integral, sub toate aspectele de fapt și de drept, de la instanța inferioară la instanța de grad superior. De altfel, dreptul de a determina cadrul procesual se menține și în cazul apelului, care provoacă o nouă judecată asupra fondului, deoarece instanța de apel nu poate lărgi cadrul procesual stabilit în fața primei instanțe.

În plus, principiul *iura novit curia*, aplicabil la judecarea litigiilor enunță că judecătorul trebuie să aplice acel text de lege care corespunde situației de fapt calificate juridic de către parte, în măsura în care situația de fapt respectivă este confirmată de probe administrate în cauză.

În acest sens, în baza mijloacelor de probă administrate pentru dovedirea sau combaterea afirmațiilor ambelor părți, instanța urmează să stabilească situația de fapt a speței, reținând din împrejurările de fapt prezentate de părți numai pe acelea care au fost probate, fără să poată da o altă calificare juridică, iar apoi va aplica textul de lege corespunzător acestei situații, indiferent de eventualele dispoziții legale indicate de părți.

Subsidiar, urmează a fi menționat că reclamantul nu este obligat să indice textele legale pe care și-a întemeiat pretenția, instanța fiind în măsură să le determine din lecturarea obiectului cererii și a motivelor de fapt acesteia, iar în cazul în care acestea sunt greșit arătate, instanța are posibilitatea să stabilească corecta încadrare a faptelor, cu respectarea principiului disponibilității părților în procesul civil. În plus, indicarea unui temei juridic greșit al cererii nu obligă judecătorul, care poate pune în discuție corecta calificare juridică a cererii de chemare în judecată.

În această succesiune logică, Colegiul relevă că la rejudecarea cauzei, deși, reclamantul a pretins prin prisma art. 220 alin. (1) Cod civil constatarea nulității absolute a actelor juridice litigioase, pornind de la lipsa acordului Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, fondatorul ÎS „Terra”, la încheierea acestora, instanța de apel urmează a determina dacă lipsa acordului Ministerului de resort poate constitui temei de constatare a nulității absolute. De altfel, în cazul în care există îndoieli cu privire la temeiul juridic al acțiunii, instanța poate da calificarea juridică corespunzătoare, după ce, în prealabil, a pus în discuția contradictorie a părților noua cauză.

Cu referire la temeiul de drept invocat în cererea de chemare în judecată de către ÎS „Terra” și anume art.220 alin.(1) Cod civil, ca fiind norma de drept material ce ar justifica pretenția cu privire la constatarea nulității absolute a actelor juridice,

Colegiul precizează că art. 220 alin. (1) Cod civil statuează că actul juridic sau clauza care contravin normelor imperative sunt nule dacă legea nu prevede altfel.

Sub acest aspect, Colegiul învederează că reclamantul nu a indicat ce normă de drept material imperativă a fost încălcată la încheierea actelor juridice contestate, în condițiile în care din textul legii se distinge că actul juridic sau clauza urmează să contravină normelor imperative pentru ca actele să fie sancționate cu nulitate absolută, argument, în esență, invocat de recurent.

De altfel, în contextul art. 220 alin. (1) Cod civil, sunt lovite de nulitate absolută actele juridice care contravin normelor imperative, adică acelor norme care prescriu în mod expres o conduită obligatorie, o obligație de la care subiectul nu se poate sustrage sau nu o poate ocoli, norme onerative, sau care, prin dispoziția lor, interzic săvârșirea unor acțiuni, norme prohibitive.

Totodată, la constatarea nulității actului juridic ce contravine legii, urmează de reținut că prin act juridic ce contravine legii se va înțelege nu numai actul încheiat cu nerespectarea prevederilor legii, dar și cel încheiat cu nerespectarea prevederilor fixate în actele normative subordonate legii (instrucțiuni, regulamente, alte acte ministeriale sau departamentale). În acest caz, se prezumă că actele normative subordonate legii sunt emise în temeiul legii și nu contravin ei.

La caz, Colegiul precizează că nu a fost inserată nici o normă de drept onerativă și/sau prohibitivă care ar fi fost încălcată la încheierea contractelor și care ar fi atras nulitatea actelor juridice contestate prin prisma art. 220 alin. (1) Cod civil.

Aici Colegiul reiterează că instanțele ierarhic inferioare, or, motivarea soluției primei instanță a fost completată de către instanța de apel, prin prisma normelor sus-citate au constatat nulitatea absolută a contractului de arendă din 26 august 2014 a terenului agricol cu suprafața de 0,50 ha, număr cadastral xxxxx și a acordului adițional nr. 1 din 22 septembrie 2014 la contractul de arendă nr. 3 din 26 august 2014, în privința terenului agricol cu suprafața de 4,1440 ha, număr cadastral xxxxxxxx, amplasate în xxxxxx.

De altfel, instanța de apel completând motivarea soluției primei instanțe, a aplicat prevederile art. 28 Cod funciar, dispoziție legală reținută de instanța de apel ca fiind norma imperativă căreia contravin actele juridice contestate, care, în final, de către instanța de apel nu a fost decât interpretată eronat partea de text legal aplicată.

La acest capitol Colegiul menționează că, conform extrasului din Registrul bunurilor imobile (f.d.11), terenul ce constituie obiectul contractului în litigiu este proprietatea statului, dar a fost transmis conform hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.468 în gestiune economică ÎS „Terra”, fapt ce se confirmă prin copia titlului de autentificare a drepturilor deținătorului de teren (f.d.165).

Instanța de apel reținând că contractul de arendă și acordul adițional au fost încheiate cu încălcarea condițiilor de atribuire nu și-a motivat soluția și raționamentele sale prin care „gestiunea economică” presupune doar folosirea terenurilor nu și administrarea eficientă a acestora precum și exclude transmiterea în arendă către terți.

Or, transmiterea în arendă a terenurilor nu presupune și înstrăinarea acestora așa după cum a pretins instanța de apel.

În această succesiune logică, Colegiul reiterează că, în speță, nu a fost pretinsă înstrăinarea terenurilor sau folosirea contrar condițiilor de atribuire, însă s-a invocat,

în esență, lipsa acordului Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova, fondatorul ÎS „Terra”.

Mai mult, instanța de apel s-a referit precum că ÎS „Terra” nu era în drept de a da în arendă terenurile în lipsa acordului fondatorului conform pct. 14 din statut, însă instanța de apel a ignorat sau cel puțin nu a răspuns argumentului apelantului SRL „Ialnicdan” precum că Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova prin acțiunile tacite și concludente și-a manifestat acordul cu actele juridice încheiate. De altfel, în cererea de recurs SRL „Ialnicdan” a pretins că plățile pentru arenda terenurilor în continuare sunt acceptate.

Astfel, pentru a fi luată în considerare sau exclusă după caz această premisă, aspectele reliefate anterior necesită o elucidare detaliată.

În altă ordine de idei, Colegiul învederează că reprezentantul reclamantului ÎS „Terra”, Veaceslav Roșca, în cadrul ședinței de judecată din 28 martie 2018, a solicitat admiterea acțiunii formulate în temeiul art. 233 Cod civil (f.d.97), care nu reglementează decât termenul înaintării acțiunii privind anularea actului juridic.

Art. 233 statuează expres că persoana îndreptățită are dreptul să ceară anularea actului juridic pentru temeiurile stipulate la art.227, 228 și 230 în termen de 6 luni de la data când a aflat sau trebuia să afle despre temeiul anulării. În temeiul stipulat la art.229, cererea de anulare poate fi depusă în termen de 6 luni de la data când a încetat violența.

Aceste împrejurări denotă că reclamantul pretinde constatarea nulității absolute a actelor juridice prin prisma art. 233 Cod civil, care vizează nulitatea relativă, deoarece, pe de o parte art. 233 Cod civil stabilește exhaustiv temeiurile de anulare a actului juridic și termenul în care persoana îndreptățită poate să ceară anularea actului juridic, iar pe de altă parte, art. 217 alin.(3) Cod civil prevede că acțiunea în constatarea nulității absolute este imprescriptibilă și respectiv nu putea fi solicitată constatarea nulității absolute a actelor juridice prin prisma art. 233 Cod civil, care nu stabilește decât termenul înaintării acțiunii privind anularea actului juridic. Or, acțiunea în nulitate relativă, spre deosebire de cea în nulitate absolută, este prescriptibilă, adică ea trebuie intentată în termenul de prescripție extinctivă.

Tot aici, Colegiul reiterează că art. 218 alin.(1) Cod civil stabilește cercul de persoane care pot invoca nulitatea relativă a actelor juridice.

În corolar, în situația în care prevederile art. 238 alin.(2), art. 240 alin.(1) Cod de procedură civilă indică la prerogativa instanței de judecată de a aprecia probele, de a determina circumstanțele și caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admiterea acțiunii, instanța de apel, la rejudecarea cauzei, urmează a lua în considerare circumstanțele detaliate anterior, inclusiv prin verificarea suplimentară a unor împrejurări, care în consecință să ducă la soluționarea corectă a litigiului, având în vedere pretențiile și obiecțiile părților în litigiu. Or, instanța de judecată, în contextul legislației în vigoare, este obligată să soluționeze procesul, limitându-se la obiectul acestuia astfel cum el a fost precizat de către reclamant prin acțiunea sa și rămânând în limitele stabilite prin această acțiune.

Conjunctura descrisă anterior denotă că instanța de apel nu a exercitat un control judiciar complet, în fapt și în drept, cu respectarea efectului devolutiv al apelului, asupra ceea ce a hotărât prima instanță, a încălcat normele de drept procedural pertinente speței.

Totodată, Colegiul învederează că, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care statuează că întinderea motivării depinde de diversitatea mijloacelor pe care o parte le poate ridica în instanță, precum și de prevederile legale, de obiceiuri, de principiile doctrinale și de practicile diferite privind prezentarea și redactarea sentințelor și hotărârilor în diferite state (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Van den Hurk împotriva Olandei din 19 aprilie 1994, paragraful 61). Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Helle împotriva Finlandei din 19 februarie 1997, paragraful 60).

Coroborând circumstanțele ce preced, instanța de recurs conchide asupra necesității casării integrale a deciziei instanței de apel, deoarece soluția instanței inferioare este bazată pe neelucidarea completă a circumstanțelor cauzei și o examinare superficială a cauzei în ordine de apel, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În conformitate cu prevederile art. 442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Societatea cu Răspundere Limitată „Ialnicdan”.

Se casează integral decizia din 29 ianuarie 2019 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Întreprinderea de Stat Experimentală pentru Cultivarea Legumelor în Sere „Terra” împotriva Societății cu Răspundere Limitată „Ialnicdan”, intervenient accesoriu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova cu privire la constatarea nulității absolute a actelor juridice, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Oleg Sternioală

Judecătorii

Nina Vascan

Victor Burduh

Elena Cobzac

Victor Boico